

leti színpad reménytelenül keres hajlékot magának, ezt a bemutatót is albérlésben tartotta, a Cankar-otthon (Cankarjev dom) középű termében.

Befejezésül szóljunk a celjei Szlovén Nemzeti Színházról (Slovensko ljudsko gledališče). Az évadot az osztrák vígjátékiró Arthur Schnitzler *Körbe-körbe* (Reigen) című darabjával nyitotta meg, utána egy hazai újdonságot tűzött műsorra, Milan Deklava *Mágneses fiúját* (Magnetni deček), Helena Zajceva rendezésében. Ilyen fiatalhoz és időshöz egyaránt szóló pazar előadást már régen láttunk itthoni színpadon. A színház egyórányi játék nemes szenvedélyességével ajándékozza meg a közönséget. Deklava annak összehasonlításával játszik, hogy mennyire kedves az, aki mindenáron vonzó akar lenni, és mennyire vonzó mindenki, aki kedves. A debütáns Zajceva ezt finom iróniával fűszerezte, úgyhogy a *Mágneses fiú* páratlan sikert aratott Szlovénia-szerte.

Az elmúlt fél évad még egy sikeres előadást jegyzett, s nem is akármilyent: a ljubljani bábszínházban színre került Iszidor Stok orosz szerző *Isteni komédia* című műve, amelyet Milan Jesih az eredetihez méltóan ültetett át szlovénra. Zlatko Bourek zágrábi vendégrendezőnek ez a munkája — színészek, maszkok és bábok együttese — az elmúlt év legjobb bábjátéka a szlovén fővárosban.

(Fordította Polyák Márta)

Majda KNAP

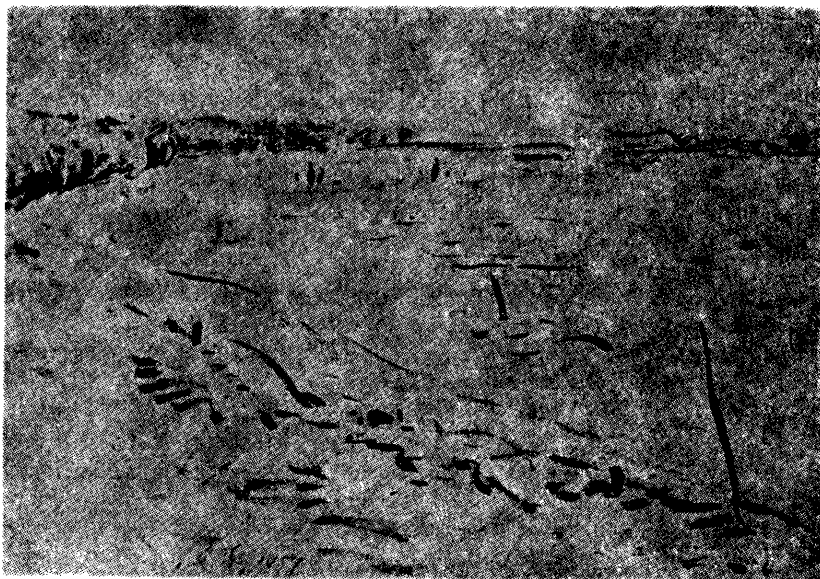
K É P Z Ó M Ű V É S Z E T

KÉT KIÁLLÍTÁS

Mladen Srbinović Újvidéken, Miliwoje Nikolajević Szivácon

Új lakót kapott az ősszel az újvidéki Duna-park. Ezúttal nem a hatytyúk birodalma gyarapodott, hanem egy bronzszobor ült a bejárati sétatány szegélyére, hogy elsőként üdvözlje az idelátogatókat. A Dura Jakšičót ábrázoló életnagyságú szobor ez az új lakó, amely Jovan Soldatović szobrászművész ajándékaaként került ide, a költő és festő születésének másfél századik évfordulóján.

Néz ránk a Đuro és — hallgat. Hallgat, ez az örökké nyugtalan alkat. Legalább tekintetében benne volna a szinte ősi erővel feltörő és burjánzó nyugtalansága és zaklatottsága. De nincs. Talán csak a bohém-ságából van itt valami, abban, ahogyan kissé megfáradtan odatette magát arra a kőtömbre. Mintha pózolna is egy kicsit, lehet éppen a fotográfus kattintását várja.

Milivoje Nikolajević munkája

Ez jut eszembe, amikor ugyancsak itt Újvidéken egy másik „Dura Jakšić tiszteletére” feliratot látok, ezúttal egy képen, a Rajko Mamuzić Képtárban. A nagy formátumú festmény alkotója Mladen Srbinović, a Gostivar környékéről származó, ma már belgrádinak számító festő.

Srbinović ma minden bizonnyal a modern jugoszláv festészet egyik legkiválóbb alkotója. Azt vallja — és ennek festészetében is nyomatékot ad —, hogy az ember rejtélyes lény. A festő cselekedetei, gondolkodásmódja, viselkedése, minden, de minden csupa rejtély, mintahogy képei is egyfajta misztikumot árasztanak. Megfejtteni ki miért cselekszik úgy, ahogyan cselekszik, melyek azok a belső erők, amelyek arra készítetik az embert, hogy úgy cselekedjen, ahogyan cselekszik. Ezekről töpreng Srbinović, s ezért kiapadhatatlan témaköre, amelyet önmaga számára választott.

Ha most visszapergetem az újvidéki kiállításon készült képzeletbeli filmem kockáit, azt látom, hogy a festő több önaroképén hátat fordít vagy az álványának, vagy a falnak, sőt néha még a háttérben elnyúló tájnak is. Mintha csak nem is érdekelné, mi történik ott a háta mögött. Viszont éppen ezzel hívja föl rá a figyelmet. Ne velem, hanem azzal beszélges, ami a hátam mögött van! Persze e háttér-láttatásnak, a lényegesen utalásnak még egy könnyen észrevehető és hatásos módszere van. Srbinović izzó színei: narancssárgái, sárgái, kékjei, vörösei és fehérjei szinte minden képen jelen vannak és ezekbe világítják a teljes képet. Bevilágítják? Be-

Mladen Srbinović festménye

ragyogják. Mert Srbinović világító felületei a szó szoros értelmében izzanak. Néha az embernek az a benyomása, mintha egy mesterséges fényforrás világítaná hátulról a vásznat.

A kép legizibb pontjából kell mindig kiindulnunk és bejárnunk a festői képzelete ábrázolta tájakat, eseményeket s ide is kell visszatérnünk. Mindennek a szabályszerűségét éppen a Đura Jakšić emlékének szentelt kép igazolja legjobban. A hatvan alkotás közül ezért kapott ez az egyébként legnagyobb formátumú kép központi helyet az újvidéki kiállításon. Đura Jakšićot keresztrefeszítetten láttatja Srbinović. Itt nyugtalan az arc, a távolba néző szenvedő tekintete, mintha valakit vagy valamit várna, de magárahagyatott már, mint Krisztus. Mintha éppen most száműzték volna valahonnan, mint egykoron a szerbcsérnyei szülői házból.

Igy szét feszítetten, mint valami bőregér, vár magárahagyatottan, megvilágítva vakító narancssárgáival jobbról, s izzó kékekkel balról, hogy e fények a felsőtestet borító fihér ingen verjék vissza tüzeiket.

Ilyen floureszcens fényekben úszik az egész kiállítás, amely talán századunk legjobb koloristáját tárja elénk. Valóban szép és kivételesen izgalmas találkozás e ránk kiállító művész képeivel.

Ugyanakkor, amikor Újvidéken Srbinovićot csodáltuk, egy évtizedek óta a Mamuzić Képtár szomszédságában alkotó művész Szivácra vitte képeinek legjavát, hogy a hagyományos Szenteleky-napok keretében mutassa be azokat. A hetvenéves Milivoj Nikolajević képei voltak ezek, a festőé, tanáré, a Matica elnökéé.

Ismét láthattuk például a vízben úszó gallyakról készült lehetőleg finom képeit, amelyeket még 1957-ben az écskai művésztelepen kezdett festeni. A Begában úszó gallyacskáknak a vízben való visszatükröződése ihlette az egyébként is lírai alkatú Nikolajevićnek e sorozatát. Így lett az addig síksági élményeit festő művészünkéből a víz szerelmese is, s születtek meg e kivételesen értékes művek. Miben is rejlenek értékei? Ezeknek a képeknek nemcsak hangulatuk van, mint egy lírai versnek, hanem a ritmuson túl benne van mindig a létért való harc. A gallyacskáik szinte mindig harcolnak egymással, hol azért, hogy kedvezőbb helyzetbe kerüljenek, hol a zavarmentes továbbhaladásért, hol pedig a mielőbbi kikötésért. S mindez a térben történik, amelyben a festői koloritás ezt a nyugtalanságot szinte csak hangsúlyokként jelzi.

A Gallyak a vízben sorozat tehát felváltotta Nikolajevićnek régebbi, a vajdasági síkságról és vajdasági emberről mesélő filigrán munkáit, eltűnt az az egyértelműen „olvasható” időszaka festészetének. A szíváci kiállítás egy része pedig a még újabb, már teljes absztrakcióba hajló időszakát is prezentálja. Itt a kolorításra és a festői gesztusra kell figyelni. Mintha csak megszívlelte volna Szenteleky szavait miszerint: „A művészet a messzeségekbe, az örökkévalóságba nyúlik és múlik, a művészi alkotás valami maradandó akar lenni, mely dacol idővel, divattal, történelemmel. A művészet célja talán a végtelenség, melynek részleteit még elképzelni sem tudjuk” (Törekvések és irányok a modern művészetben, *Ugartörés*, Forum 1963, 26. o.) Milivoj Nikolajević tehát térbeli ritmusait kínálta fel szíváci kiállításán a nézőknek. E ritmusok önmagukban is tovább gyűrűznek, de kölcsönhatásukat is figyelni kell. Ezzel lesznek drámaiak. Maga a festő is azt vallja: „Nem gondoltam, hogy a térbeli ritmusokat festve a líraiságból a drámaiság felségveizeire evezek. Ma már azon veszem észre magam, hogy inkább drámai mint lírai festő lettem. Ha azt kutatnám, miért van ez, csak azt válaszolhatnám: ilyen időket élünk, s én sem vagyok az eseményeken kívülálló”.

Bennünk és körülöttünk, valóban ezt a mottót is adhatnánk a Nikolajević képeknek.

Bela DURANCI